

МОНГОЛ
УЛСЫН
ХАМГААГАХ
УНДГАСНЫ
УНИВЕРСИЙН
УЧИР

Хэрлэн голын загасны судалгааны дүнгээс

Н.Түвшинлхагва (МА)

tuvshinkhagva@msue.edu.mn

МУБИС, МБУС-ийн биологийн тэнхим

Үндэслэл

Монгол-Солонгосын хамтарсан Монгол орны биологийн төрөл, зүйл төслийн хүрээнд Дэлгэрхаан сумын Хэрлэн тоонт уул орчмын биологийн төрөл зүйлийг тодорхойлож, зохистой ашиглах, хамгаалах, менежментийн үйл ажиллагааны шинжлэх ухааны үндэслэлийг буй болгох зорилго тавьж загасны судалгааны ажлыг гүйцэтгэлээ.

Судалгааны зорилго

Бид Хэнтий аймгийн Дэлгэр хаан сумын Хэрлэн голын сав газрын загасны зүйлийн бүрэлдэхүүнийг илрүүлэх судалгааны ажлыг хийх зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг тавьсан. Үүнд:

- Загасны үржлийн дараах идээшлэлт, тархац байршлыг тогтоох
- Биоанализын хэмжилтүүдийг авах

Судалгааны арга зүй ба материал:

Судалгааны баг
Хэрлэн голын
N46⁰59'417",
E109⁰12'541", h1153м
цэгт, 2015.07.04-09 ны
хооронд загасны
ажиглалт, судалгааг
явууллаа.

<https://www.google.com/maps/dir/@47.495623,111.6510059,10z/data=!4m4!1m3!3m2!1s0x5de978d2a830c4f9:0x1a8fb941456eeca7!2sKherlen+River,+Mongolia>

Судалгааны арга зүй ба материал:

Судалгааны материалыг цуглуулахдаа ховоо тор /сачок/, уурга хэрэглэн загас барьсан болно.

Судалгааны арга зүй ба материал:

Загас барилтын аль нэг аргаар баригдан загаснаас дээж материал авахдаа эхлээд морфометрийн буюу биоанализын хэмжилтүүдийг авна. Мөн жараахайн загасны коллекци болон дахин ашиглах загасыг 75% спитр, 3-5% формалинд фиксацлан авч байсан.

Судалгааны үр дүн:

Жараахайн загас болон агнуурын загасны өсвөр биеийн тархац байршил, зүйлийн бүрэлдэхүүний судалгааг хийхдээ голын хурдас, эргийн дагуу ховоо тор ашиглан явуулан барьж, фиксацласан. Харин агнуурын загасны судалгааг идэвхитэй үе болох өглөө, оройн цагт ердийн сэртэнгүй дэгээ бүхий уургаар барьж биоанализын хэмжилтүүдийг авсан.

Судалгааны үр дүн:

Агнуурын бус загас

Gobio synocephalus (Dybowski, 1869)-Морин гүрц
Зургийг Ж.Ариунболд

Eurallasella percipurus (Pallas, 1814)-Нуурын варлан
Зургийг Ж.Ариунболд

Судалгааны үр дүн:

Агнуурын бус загас

Cobitis melanoleuca (Nichols, 1925)-Чимхүүр загас
Зургийг Н.Түвшинлхагва

Barbatula toni (Dybowski, 1869)-Сахалт эрээлж
Зургийг Н.Түвшинлхагва

Судалгааны үр дүн:

Агнуурын загас

Carassius gibelio (Bloch, 1782)-Мөнгөлөг хэлтээ
Зургийг Ж.Ариунболд

Leuciscus walenckii (Dybowski, 1869)- Амарын сугас
Зургийг Ж.Ариунболд

Судалгааны үр дүн:

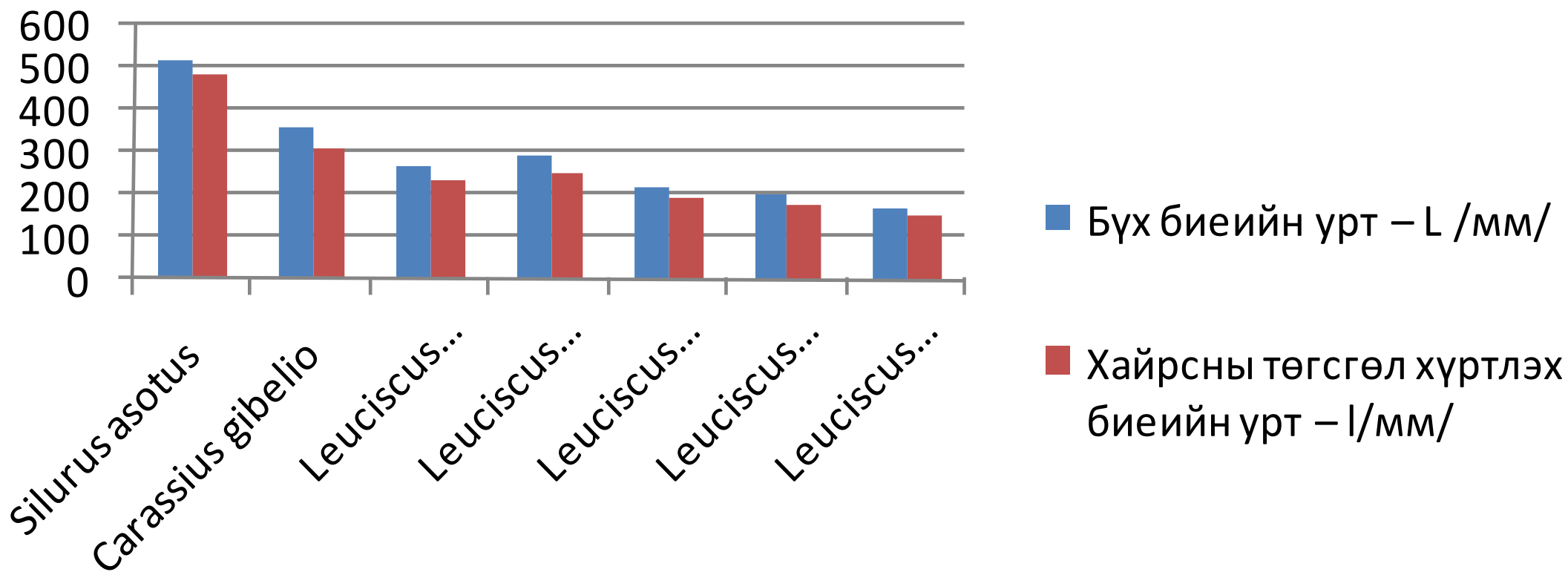
Ажиглалтаар бүртгэгдсэн зүйлүүд

Статус		Тооллого	
LC - Анхааралд өртөхөөргүй DD - Мэдээлэл дутмаг		x - 1 хүртэл xx - 10 хүртэл xxx - 100 хүртэл	
№	Зүйлийн нэр	Статус	Тооллого
А) EVENTOGNATHI – Мөрөгтөн			
1	<i>Silurus asotus</i> – Ердийн цулбуурт	LC	X
2	<i>Leuciscus waleckii</i> – Амарын сугас	DD	Xx
3	<i>Carassius gibelio</i> – Мөнгөлөг хэлтээ	LC	X
4	<i>Phoxinus phoxinus</i> – Ердийн варлан	LC	Xxx
5	<i>Eupallasella percniurus</i> – Нуурын варлан	DD	Xxx
6	<i>Gobio synocephalus</i> – Морин гүрц	DD	Xx
7	<i>Barbatula toni</i> – Сахалт эрээлж	LC	X
8	<i>Cobitis melanoleuca</i> – Чимхүүр загас	LC	Xxx
БҮГД 8			

Судалгааны үр дүн:

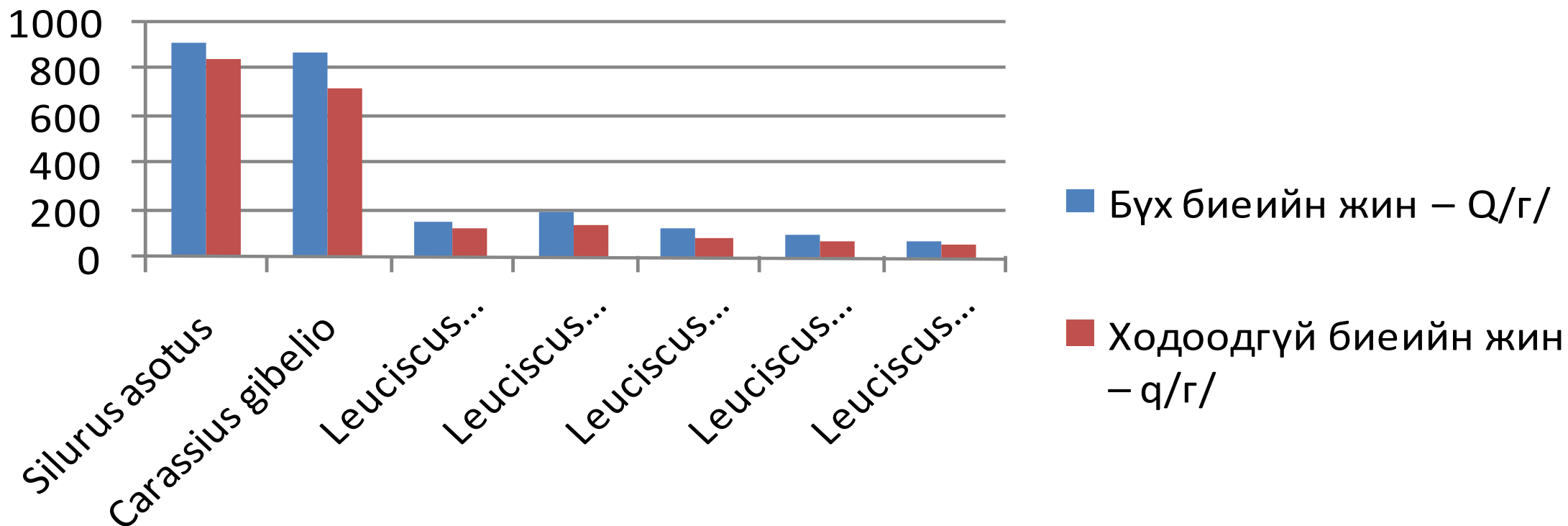
Агнуурын загасны биеийн урт /мм/

Судалгааны үр дүн:

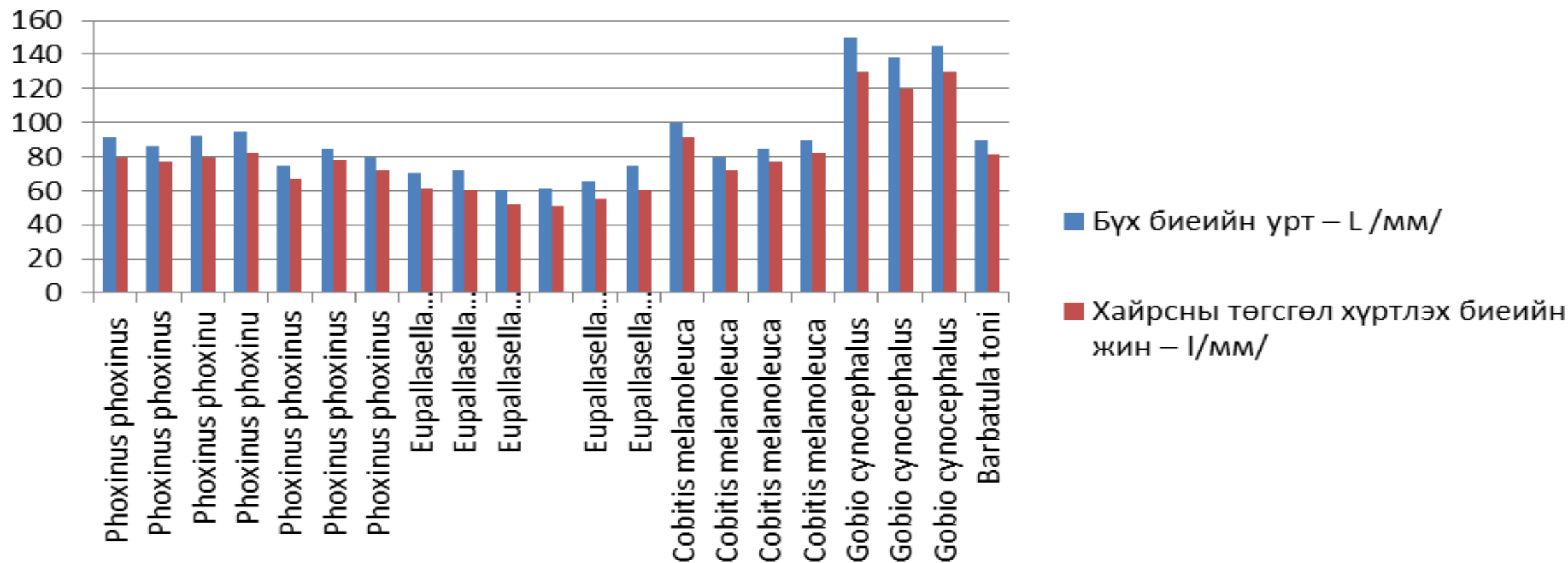
Агнуурын загасны биеийн жин /г/

Судалгааны үр дүн:

Агнуурын бус загасны биеийн урт /мм/

Дүгнэлт

- Загасны зоогеографийн Амарын шилжүүр мужийн Хэрлэн голын сав газарт нийт 3 багийн 27 зүйл загас бүртгэгдсэнээс бидний судалгаагаар 1 багийн 8 зүйлийн нийт 28 ширхэг загасыг барьж тэмдэглэсэн. Энэ нь бидний судалгаа зуны улиралд богино хугацаатай хийгдэж мөн энэ жил хур бороо бага голын усны түвшин багассан байсан юм.
- Биоанализын хэмжилт хийсэн зарим загас тухайлбал *Leuciscus waleckii* – Амарын сугас загасны насны бүрэлдэхүүн 3-7 буюу 5 бүлэгт хамаарагдаж байгаа нь залуу популяци зонхилож байгааг илтгэнэ. Мөн дээжинд баригдсан бүх агнуурын загасны үржил явагдаж дууссан нь өндөг болон сүнгийн уутнаас харагдсан.

Дүгнэлт

- Цаашид Хэрлэн голын загасны судалгааг жилийн дөрвөн улиралд хийж загасны шилжилт хөдөлгөөн, үржлийн нүүдэл, идээшлэлт, тарга авалтыг нарийвчлан тогтоох.
- Хэрлэн голын ус зүйн болон усны химийн судалгааг хийж загасны экологид хэрхэн нөлөөлж байгааг илрүүлэх зэрэг ажлыг хийх хэрэгтэй байна.

Ном зүй

- Баасанжав Г., Цэнд-Аюуш Я. Монгол орны загас. Улаанбаатар. 2001.
- Ососк J., Баасанжав Г., Baillie J.E.M., Эрдэнэбат М., Kottelat M.,
- Мэндсайхан Б., Smith K. Монгол орны загасны улаан данс
- Түвшинлхагва Н., Баасанжав Г. Орхон голын эхэн, Өгий нуурын загасны экологи, зүйлийн бүрэлдэхүүн. – Өгий нуурын экосистемийг хамгаалах төслийн 2005 оны судалгааны ажлын тайлан” ном. 2005:73-79.
- (2014). Монгол орны геоэкологийн асуудал. Шинжлэх ухааны академи геоэкологийн хүрээлэн, 10, 78-84.
- (2012). Монгол орны геоэкологийн асуудал. Шинжлэх ухааны академи геоэкологийн хүрээлэн, 222-240.
- (2009). Монгол орны геоэкологийн асуудал. Шинжлэх ухааны академи геоэкологийн хүрээлэн, 82-92.
- Тугарина, П.Я., Купчинская, Е.С. (1977). Питание и пищевые взаимоотношения рыб Байкало-Ангарского бассейна. Новосибирск.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа

